

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 631.115.111

Іванько А. В., к.е.н, доцент

E-mail: A_Ivanko@meta.ua

Македон Г. М., асистент

E-mail: g.makedon@ukr.net

*Відокремлений підрозділ Національного університету
біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин Чернігівської області, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ УКРАЇНИ

***Анотація.** Представлено результати дослідження з особливостей формування та використання заощаджень домогосподарствами України. В процесі дослідження виконаний аналіз особливостей граничної схильності до заощадження наявного доходу, середньої схильності до заощадження наявного доходу, форм чистих заощаджень домогосподарств, динаміки приросту організованих заощаджень домогосподарств, структури та динаміки обсягів депозитів домогосподарств у складі ресурсів українських банків, співвідношення заощаджень, ВВП і нагромадження основного капіталу в економіці, динаміки заощаджень, промислового виробництва і капітальних інвестицій. Встановлено низький рівень капіталізації заощаджень, низьку цільність зв'язку між заощадженнями, промисловим виробництвом та обсягами капітальних інвестицій. Доведено, що слабкий зв'язок реального виробництва з процесами заощадження й низький рівень останніх, спричинений, зниженням рівня життя населення, обумовлює необхідність пошуку альтернативних джерел інвестування економіки.*

***Ключові слова:** домогосподарства, формування заощаджень, використання заощаджень мотиви заощаджень, форми заощаджень, економічні пропорції розвитку країни.*

Код JEL Classification: Q18

Ivanko Anatoliy,

Candidate of Economic Science,

Assistant professor of chair of agrarian economics,

E-mail: A_Ivanko@meta.ua

Makedon Halyna,

Assistant of agrarian economics department,

E-mail: g.makedon@ukr.net

*Separated subdivision of National University of Bioresources and
Nature Management of Ukraine "Nezhinskii Agrotechnical Institute"
с. Nizhyn Chernihiv region, Ukraine*

FEATURES OF FORMATION AND USE OF UKRAINE'S HOUSEHOLD SAVINGS

***Abstract.** The importance of studying the peculiarities of the formation and use of household savings and their potential for ensuring of economic growth and the standard of living of the population is proved at the macro- and microeconomic level.*

The purpose of the paper is to identify the peculiarities of the formation and use of savings by households in Ukraine.

In the process of research, the analysis of the peculiarities of the marginal propensity to save on existing

income; the average propensity to save on available income; the forms of net savings of households; the dynamics of the growth of organized household savings; the structure and dynamics of household deposits in the structure of resources of Ukrainian banks; the ratio of savings, GDP and accumulation of the main capital in the economy; dynamics of savings, industrial production and capital investment.

A graphical method for drawing design, index and statistical methods for calculating of the indexes of analysis, a functional method for determining functional dependencies was used in the article.

Differences in the motives of savings "protection of incomes" and "possibility of speculation" and features of "organized" and "unorganized" forms of mobilization of savings are established.

The low level of capitalization of savings, low density of connection between savings, industrial production and volume of capital investments are revealed. It is proved that the weak link of real production with the processes of saving and the low level of the latter, caused by a decrease in living standards of the population. This determines necessitates the search for alternative sources of investment in the economy.

Key words: households; formation of savings; use of savings; motives of savings; forms of savings, economic proportions of the country's development.

Постановка проблеми. У сучасних умовах в Україні важливим є підвищення ролі кожного рівня економіки та його внеску в підвищення рівня добробуту в державі. Це повною мірою стосується домогосподарств, як первинної ланки на рівні якої відбувається формування та використання доходів населення. В процесі забезпечення життєдіяльності домогосподарства частину власного доходу після покриття своїх споживчих витрат використовують на заощадження. В цьому відношенні як на макро-, так і на мікроекономічному рівні важливими є дослідження особливостей формування й використання заощаджень домогосподарствами та врахування їх потенціалу для забезпечення економічного зростання й підтримання належного рівня життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль домогосподарств в економіці відзначається багатоплановістю. З одного боку, вони є кінцевими споживачами товарів та послуг, у той час, як з іншого боку, вони отримують дохід від пропозиції на ринку своїх трудових ресурсів. Разом з тим домогосподарства виступають значущим джерелом заощаджень, внаслідок того, що в них залишається частина невикористаного в процесі споживання доходу. Дана проблема є предметом уваги багатьох вчених. При цьому серед зарубіжних авторів можна зазначити Дж. Кейнса [1], А. Маслоу [2], А. Пігу [3], У. Росту [4], К. Вікселля [5], вітчизняних дослідників Заславську О.І. [6], Квашу С.М. [7], Кізиму Т.О. [8, 9], Ліпич Л. Г. [10], Одінцову Т.М. [11], Павлюк Т.І. [12] та багатьох інших. Заощадження виступають відстроченим споживанням.

ванням. Сукупний ефект від них створює передумови для внутрішнього інвестування економічного розвитку та обумовлює формування належного рівня добробуту населення. Проте зазначені питання не втрачають своєї актуальності й потребують подальших більш поглиблених досліджень з виявлення особливості їх ролі саме на мікроекономічному рівні.

Мета статті полягає у виявленні особливостей формування та використання заощаджень домогосподарствами України.

Виклад основного матеріалу. В економіці заощадження домогосподарств є частиною їх доходу, який залишається після споживання та сплати обов'язкових податків та зборів. Розгляд сукупності питань заощаджень населення охоплює не тільки інтереси самих домогосподарств, а й держави та окремих організацій (банків), що спеціалізуються на наданні фінансових послуг. Наявність зазначеного блоку інтересів обумовлюється значенням грошей, які можуть виконувати в економіці роль не тільки платіжного засобу, а й інвестиційних ресурсів шляхом переміщення грошових засобів із сфери споживчого ринку в сферу обігу суб'єктів господарювання [2, 3].

Здійснюючи заощадження, домашні господарства керуються певними мотивами, що, як правило, бувають далекими від потреб національної економіки в інвестиціях для забезпечення економічного зростання, а інвесторів – в одержанні фінансових ресурсів для прибуткової діяльності тощо [4, 5].

Уся сукупність мотивів ощадливості домогосподарств зазвичай зводиться до

прагнення «захисту доходів» та мотиву «спекуляцій». Кінцева мета при цьому – максимізація своєї міжчасової функції споживання за рахунок заощаджень. «За-циклюючись» на її досягненні, домашні господарства часто породжують сформульований Дж.М. Кейнсом [1] «парадокс ощадливості», сутність котрого полягає у «консервації» частини доходу, на величину якої зменшуються споживчі витрати, що, в кінцевому підсумку, призводить до скорочення сукупного попиту і ВВП. З іншого боку, заощадження домашніх господарств є основним джерелом інвестиційних коштів для підприємницького сектору, які забезпечують розвиток та зростання національної економіки. Економічна сутність заощаджень логічно передбачає їх залучення до інвестиційного процесу, але не означає їх автоматичну трансформацію в інвестиції.

Залежно від характеру мобілізації заощаджень ми можемо мати дві їх форми: організовану і неорганізовану. Перша передбачає мобілізацію і розміщення заощаджень населення банківською системою або небанківськими фінансово-кредитними установами, друга – збереження коштів безпосередньо самим населенням у вигляді готівки в національній та іноземній валютах (кошти виводяться на певний час з обігу, тобто залишаються «на руках» у населення, зумовлюючи згаданий «парадокс ощадливості»). Зрозуміло, що неорганізовані заощадження породжуються мотивом «захисту доходів». Як зазначає Кізима Т.О., базуючись на дослідженні світового

досвіду, у країнах, які розвиваються (у тому числі і в Україні), основною метою інвестування готівкової національної та іноземної валюти є не стільки отримання доходу, скільки збереження її вартості в умовах інфляції. Адаже у країнах з нестабільною економікою домашні господарства здійснюють готівкові вкладення, передусім, з метою страхування від інфляційного знецінення, а уже потім, по можливості, з метою використання їх як капіталу [9].

Мотив «спекуляцій» спонукає частину власників заощаджень до їх капіталізації, тобто заощадження населення починають набирати форму фінансових активів – організованих заощаджень [8]. Цей мотив, як правило, «працює» в умовах стабільної економіки, що ефективно розвивається, проте притаманний частині домогосподарств у будь-якій економічній системі. Підвищення рівня добробуту населення змінює структуру заощаджень у сторону збільшення обсягу активних заощаджень.

За оцінками експертів, в умовах перехідної економіки для підтримання «безпечного» з точки зору ймовірних ризиків майбутнього розвитку розміру майна та стабільного формування заощаджень домашні господарства мають заощаджувати принаймні 10% свого доходу [12].

Загальну уяву щодо особливостей динаміки заощаджень в Україні можна отримати на базі порівняння показників граничної схильності до заощадження наявного доходу та середньої схильності до заощадження наявного доходу (табл. 1).

Таблиця 1

Середня та гранична схильність до заощадження наявного доходу домогосподарств України

Показники	Роки									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Гранична схильність до заощадження наявного доходу	-0,022	0,033	0,026	1,034	0,438	-0,275	0,151	-0,468	1,340	-0,099
Середня схильність до заощадження наявного доходу	0,122	0,101	0,082	0,121	0,191	0,124	0,128	0,096	0,027	0,0098

Джерело: [13; 14].

Протягом аналізованого періоду визна-

чені показники зазнали суттєвих коливань,

причому напрям зміни граничної схильності до заощадження щороку змінювався на протилежний, а у 2006, 2011, 2013 і 2015 рр. вона навіть набувала від'ємних значень. Подібну тенденцію не можна вважати позитивною, оскільки зростання доходу на одиницю викликає не збільшення, а зменшення заощаджень, що може означати вкрай низький рівень життя і доходів населення, котре змушене здійснювати споживання за рахунок зменшення власних заощаджень, нарощування боргових зобов'язань, зменшення розміру майна. Середня норма заощаджень, що характеризує їх частку в наявному доході домогосподарств, досить тривалий час «трималась»

на прийнятному рівні, але у 2013-2015 рр. знизилась майже до нуля. Домашні господарства були позбавлені можливості заощаджувати, а в 2015 р. приріст доходу на 1 грн. супроводжувався скороченням заощаджень на 9,9 коп.

Як свідчать дані офіційної статистики, в структурі чистих заощаджень домогосподарств України останні 10 років переважають фінансові активи (табл. 2), хоча однозначно з'ясувати, яка частина доходу вивільняється з поточного обороту і нагромаджується у вигляді неорганізованих заощаджень, чітко сказати важко, особливо з урахуванням обсягів тіньової економіки.

Таблиця 2

Форми чистих заощаджень домогосподарств України, млн. грн.

Рік	Заощадження домашніх господарств	Нагромадження нефінансових активів	Приріст фінансових активів, з них:			
			всього	приріст грошових вкладів та заощаджень у цінних паперах	заощадження в іноземній валюті	позики, одержані за виключенням погашених (-)
2006	44203	7159	37044	54880	17961	45766
2007	47779	9939	37840	94526	19908	77043
2008	52011	29515	22496	91212	32561	116629
2009	80182	10493	69884	2528	75834	-39172
2010	161867	19578	142289	81024	44406	-31639
2011	123123	-1159	124282	43607	75922	-8288
2012	147280	-2954	150234	71689	63625	-13533
2013	116256	5378	110888	104727	21509	5284
2014	30780	2912	27868	-118734	32472	-40115
2015	12979	-2117	15096	-106306	-22836	-82752

Джерело: [10; 15].

За оцінками експертів приблизно дві третини грошових заощаджень населення України перебувають поза межами банківської системи [6].

Для розвитку національної економіки найбільш «цінними» є, як зазначалось, організовані заощадження домашніх господарств у вигляді грошових вкладів та заощаджень у цінних паперах. Динаміка їх приросту представлена на рисунку 1.

Як видно з рисунку, протягом 2006-2013 рр. обсяги організованих заощаджень домашніх господарств постійно зростали, хоча і з різною швидкістю. Зокрема, до

2007 р. приріст збільшувався, у 2008 р. – несуттєво зменшився, а у 2009 р. – різко зменшився до 2528 млн. грн., що було зумовлено наслідками фінансової кризи. Збільшення приросту організованих заощаджень домогосподарств у 2010 р. у 32 рази позитивно позначилось на фінансових можливостях даного сектору. Зниження його майже вдвічі у 2011 р. було компенсовано в наступні роки – у 2013 р. обсяги організованих заощаджень зросли на 104727 млн. грн.

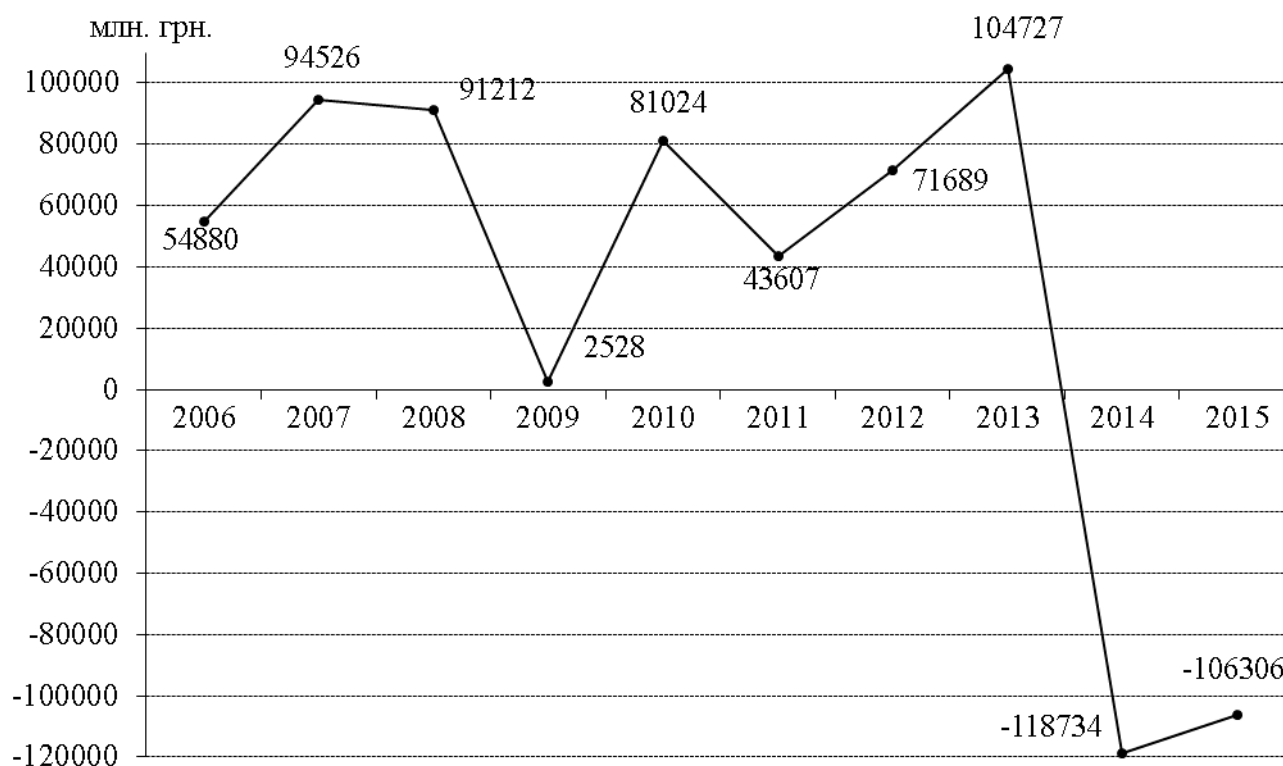

Рис. 2.24. Динаміка приросту організованих заощаджень домогосподарств України у 2006-2015 рр., млн. грн.

Джерело: [6, 15].

Останні два роки аналізованого періоду можна вважати кризовими: протягом 2014 р. домогосподарства України вилучили 118734 млн. грн. своїх заощаджень, вкладених в інструменти фінансового ринку, що становило майже 7,5% ВВП [6; 15]. У 2015 р. ситуація майже не змінилась, і хоча вилучення коштів було дещо меншим – 106306 млн. грн., втім сума залишалася достатньо відчутною і складала 5,3% ВВП.

Подібні тенденції пояснюються, в першу чергу, загостренням соціально-економічної і політичної ситуації в країні, зниженням реальних доходів населення, прискоренням інфляційних процесів і, в кінцевому підсумку, зниженням довіри населення до банківської системи країни. Зокрема, на Всесвітньому економічному форумі в Давосі у звіті Global Competitiveness Report надійність українських банків у 2015 р. визнана найгіршою у світі. Її оцінили найнижчим показником – 140 із 140 [16].

Підтвердженням цього є результати

опитування населення, проведені у 2015 р., щодо його поведінки у сфері заощаджень, які засвідчили таке:

- 11% респондентів тримають більшу частину своїх заощаджень в організованій формі у банках;
- 7% респондентів вкладають половину своїх заощаджень у банківські інструменти;
- 49% респондентів мають незначну частину організованих заощаджень;
- 33% опитаних взагалі не тримають заощадження у банках [6; 17].

На додаток можна підкреслити, що переважна більшість банківських клієнтів – фізичних осіб має лише поточні карткові рахунки (65% респондентів), власниками депозитних рахунків є 27% опитаних, а 8% громадян взагалі не мають жодних рахунків у банках [6; 17]. Проте, через нерозвиненість фінансових ринків в Україні найпоширенішою формою мобілізації заощаджень домогосподарств залишаються саме банківські депозити (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка обсягів депозитів домогосподарств у складі ресурсів українських банків у 2006-2015 рр., млн. грн.

Рік	Ресурси банків	У тому числі депозити населення			
		Всього	З них строкові депозити	Частка строкових депозитів, %	
				у загальній сумі вкладень населення	у ресурсах банків
2006	340179	108860	82920	76,1	24,3
2007	599396	167239	127116	76,0	21,2
2008	926086	217860	177282	81,4	19,1
2009	880302	214098	156833	73,3	17,8
2010	942088	275093	208929	75,9	22,2
2011	1054280	310390	239469	77,2	22,7
2012	1127192	369264	292111	79,1	25,9
2013	1278095	441951	354231	80,2	27,7
2014	1316852	418135	317964	76,0	24,1
2015	1254385	410895	298371	72,6	23,8

Джерело: [18].

Протягом останніх 10 років обсяг строкових депозитів домогосподарств зріс у 3,6 разів, проте їхня частка у загальній сумі вкладень населення скоротилася з 76,1% до 72,6%. Незважаючи на коливання, частка строкових депозитів у загальних ресур-

сах банків залишається на рівні більше 20%.

В умовах нестабільності економіки та зниження довіри до банківської системи домогосподарства надають перевагу короткостроковим вкладам (рис. 2).

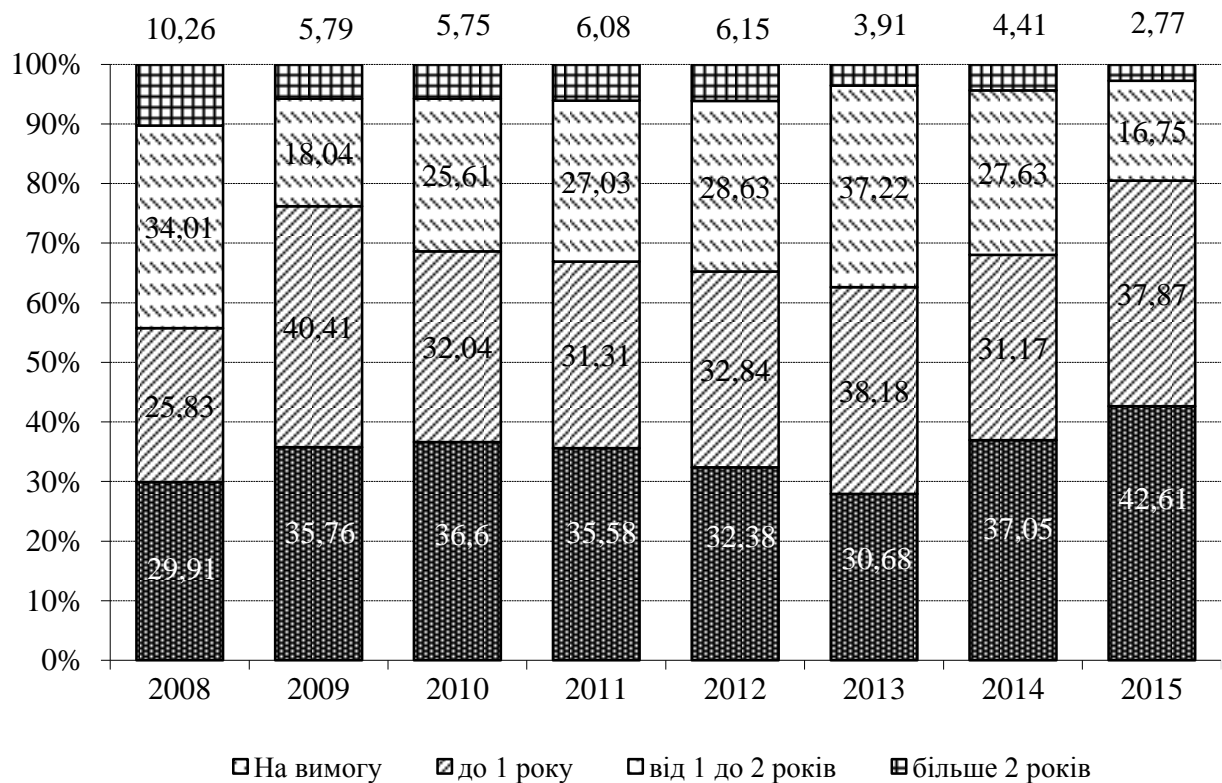

Рис. 2. Структура депозитів домогосподарств, залучених банківською системою України, %

Джерело: [18].

З рисунку видно, що у 2008 р. частка довгострокових депозитів перевищувала 10%, а у 2015 р. вона знизилась до рівня 2,77%. Більше 80% депозитів у 2015 р. – це вклади до запитання та короткострокові депозити. До кризи в 2008 р. у сумі вони склали більше 55%. Незважаючи на структурні зрушення у складі організованих заощаджень домогосподарств, як для держави так і для банківського сектору, залишається життєво важливим завдання збільшення частки заощаджень, акумулю-

ваних фінансовою системою, оскільки саме вони є платформою для забезпечення стабільного економічного зростання.

Заощадження домогосподарств лише тоді є «корисними» для економічної системи, коли вони залучені повною мірою до інвестиційного процесу. Вагомість заощаджень домашніх господарств у процесах інвестування та суспільного виробництва демонструють рівень забезпеченості інвестицій заощадженнями домогосподарств та рівень заощаджень у ВВП (табл. 4).

Таблиця 4

Співвідношення заощаджень, ВВП і нагромадження основного капіталу в економіці України

Рік	Чисті заощадження домашніх господарств, млн. грн.	Капітальні інвестиції, млн. грн.	Рівень забезпеченості інвестицій (гр.2/гр.3), %	ВВП, млн. грн.	Заощадження до ВВП, %
1	2	3	4	5	6
2006	44203	148972,3	29,67	544153	8,12
2007	47779	222678,9	21,46	720731	6,63
2008	52011	272074,1	19,12	948056	5,49
2009	80182	192878,0	41,57	913345	8,78
2010	161867	189060,6	85,62	1082569	14,95
2011	123123	259932,3	47,37	1302079	9,46
2012	147280	263727,7	55,85	1411238	10,44
2013	116256	247891,6	46,90	1454931	7,99
2014	30780	204061,7	10,12	1586915	1,94
2015	12979	251154,3	5,17	1988544	0,65
Динамічний приріст, %					
	-21,74	+11,01	-29,50	+29,53	-39,65

Джерело: [15].

Як свідчать дані таблиці, рівень забезпеченості процесів капітального інвестування наявним обсягом заощаджень домашніх господарств поступово зростав і найвищий спостерігався у 2010 р. Після цього він почав знижуватись і в 2015 р. капітальні інвестиції лише на 5,17% були забезпечені заощадженнями домашніх господарств. Середньорічний темп зниження даного показника за 10 років склав майже 30%, що робить перспективу подальшого економічного розвитку економіки нашої країни за рахунок внутрішніх фінансових джерел цілком ілюзорною. Аналогічно змінюється і частка заощаджень у ВВП: середньорічні темпи її скорочення – майже

40%, причому темпи скорочення обсягів заощаджень склали трохи більше 20% на рік.

Порівняння наведених показників з аналогічними показниками розвинутих країн свідчить про те, що в українській економіці існує надто низький рівень капіталізації заощаджень. У багатьох країнах застосовується значно більший обсяг заощаджень для інвестування, в результаті чого рівень забезпеченості заощадженнями перевищує 100%. Наприклад, у США він досягає 110% [11; 19].

Порівнюючи динаміку заощаджень домашніх господарств з динамікою промислового виробництва України, інтенсив-

ність розвитку котрого має визначатися активністю інвестиційного процесу, що, у свою чергу, детермінується процесами заощадження, можна зробити висновки про

низьку щільність зв'язку між даними показниками, хоча певний зв'язок існує (рис. 3).

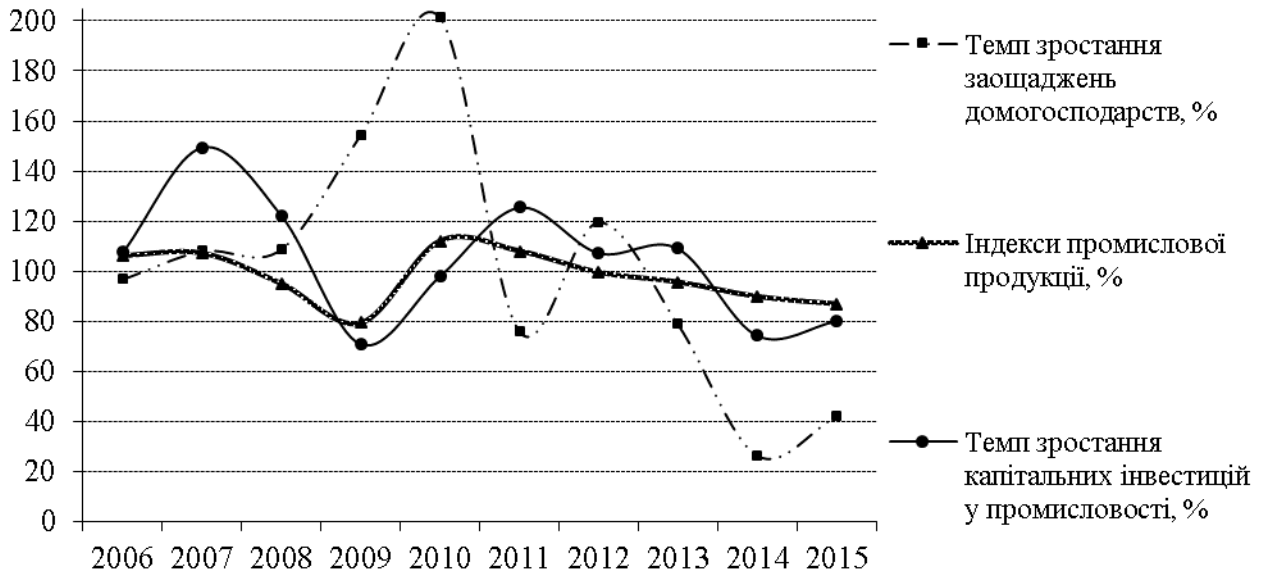

Рис. 3. Динаміка заощаджень, промислового виробництва і капітальних інвестицій в Україні, %

Джерело: [11, 19].

Слабкий зв'язок реального виробництва з процесами заощадження, низький рівень останніх, спричинений, у першу чергу, зниженням рівня життя населення, необхідність пошуку альтернативних джерел інвестування економіки – все це суттєво гальмує економічний розвиток нашої країни та вимагає пошуку ефективних шляхів вирішення даної проблеми.

Висновки. В умовах формування соціально-орієнтованої економіки в державі вивчення особливостей формування та використання заощаджень домогосподарств є важливим, оскільки є відображенням результатів господарського життя окремих особистостей та характеристикою рівня життя населення.

Доходи, витрати, оподаткування домогосподарств і рівень їх заощаджень є одними з важливих макроекономічних показників та мірою характеристики рівня задоволення першочергових потреб їх членів. Співвідношення по зазначених макроекономічних показниках обумовлює пропорційність процесів суспільного відтворення та збалансованість функціонування економіки.

Обсяг і структура заощаджень домашніх господарств визначається не лише рівнем їх доходів, але і очікуваннями щодо стабільності чи нестабільності економіки, напрямку її розвитку тощо.

Встановлено наявність двох видів мотивів заощаджень домогосподарств – «захист доходів» та «можливість спекуляцій», що спрямовані на максимізацію міжчасової функції споживання за рахунок заощаджень.

Розкрито особливості задіяння домогосподарствами двох форм заощаджень – організованої та неорганізованої. Особливість використання «організованої» форми обумовлена можливостями банків та небанківських фінансових установ щодо збереження та примноження фінансових ресурсів домогосподарств, у той час як використання «неорганізованої» форми базується на переважному мотиві «збереження» невитрачених коштів безпосередньо самим населенням.

Встановлено низький рівень капіталізації заощаджень, низьку щільність зв'язку між заощадженнями, промисловим виробництвом та обсягами капітальних інвестицій.

цій.

У процесі ринкового реформування економіки України все більшого значення набувають фінанси домогосподарства, які важливі не тільки на рівні окремого осередку суспільства, а й в цілому в економіці. Домогосподарства характеризуються гнучкістю та адаптивністю в економіці, яка

постійно змінюється. Рівень заощаджень домогосподарств є одним з важливих показників якості життя та суттєвим ресурсом економічного розвитку. Підвищення рівня добробуту населення сприятиме зростанню обсягів їх заощаджень та в цілому позитивно вплине на загальноекономічний розвиток.

Список літератури:

1. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег [Текст] / Дж. М. Кейнс. – М.: Прогресс, 1978. 494 с.
2. Маслоу А. Г. Мотивация и личность [Текст] / А. Г. Маслоу. – СПб.: Евразия, 1999. 478 с.
3. Пигу А. Экономическая теория благосостояния : пер. с англ. [Текст] / А. Пигу. В 2-х т. –М. : Прогресс, 1985. Т. 1. 512 с., Т. 2. 454 с.
4. Rostow W. W. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto / W. W. Rostow, 3-rd ed. – Cambridge University Press, 1990. 272 p.
5. Wicksell K. Value, capital and rent / Wicksell K. ; Translated by S. H. Frowein. – London : George Allen & Unwin Ltd., 1954. – 180 p.
6. Заславська О.І. Проблема трансформації організованих заощаджень домогосподарств в інвестиційні ресурси банків / О.І. Заславська // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2016. – №2(48). – С. 278-285.
7. Кваша С.М. Стан та тенденції розвитку сільського господарства країн-членів Європейського Союзу / С.М. Кваша, К.С. Кваша. – К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 40 с.
8. Кізіма Т.О. Заощадження домашніх господарств: сутнісно-теоретичні та класифікаційні аспекти / Т.О. Кізіма // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №10. – С. 200-206.
9. Кізіма Т.О. Заощадження домогосподарств: світовий досвід і вітчизняні реалії / Т.О. Кізіма // Інноваційна економіка. – 2013. – №7(45). – С. 171-176.
10. Ліпич Л.Г. Щодо питання оцінки ефективності управління доходами та витратами вітчизняних домогосподарств / Л.Г. Ліпич, С.В. Мостенець // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – №9. – С. 162-166.
11. Одінцова Т.М. Заощадження населення як джерело інвестиційних ресурсів української економіки / Т.М. Одінцова // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2014. – №7. – С. 89-92.
12. Павлюк Т.І. Аналіз динаміки та структури заощаджень населення України / Т.І. Павлюк, В.А. Урбанович // Науковий огляд. – 2016. – №9(30). – С. 43-57.
13. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2015 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України): Статистичний збірник. – Частина I. – К.: Державна служба статистики України. – 2016. – 380 с.
14. Доходи та витрати населення у 2015 році. Статистичний збірник / за редакцією І.М. Нікітіної. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – 106 с.
15. Офіційний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
16. Global Competitiveness Report 2015-2016. World Economic Forum [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/andrewwilliamsjr/global-competitiveness-report-20152016-world-economic-forum>
17. Опитування з метою оцінки рівня знань українських споживачів щодо системи гарантування вкладів фізичних осіб / Звіт за результатами дослідження, 2015 рік // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fg.gov.ua
18. Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
19. World Development Indicators (WDI) & Global Development Finance (GDF) // The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://databank.worldbank.org/ddp/home.do.4>

References:

1. Keynes, J. M. (1978) *Obshchaya teoriya zanyatosti, procenta i deneg* [General theory of employment, interest and money]. Moscow, Russia: Progress.
2. Maslow, A. H. (1999) *Motivaciya i lichnost'* [Motivation and personality]. Sankt-Peterburg, Russia: Eurasia.
3. Pigou, A. C. (1985) *Ekonomicheskaya teoriya blagosostoyaniya* [Economic welfare theory]. Moscow, Russia: Progress.
4. Rostow, W. W. (1990) *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*, 3-rd ed. Cambridge University Press.
5. Wicksell, K. (1954) *Value, capital and rent* Translated by S. H. Frowein. London : George Allen & Unwin Ltd.
6. Zaslavska O.I. (2016) *Problema transformatsii orhanizovanykh zaoshchadzhen domohospodarstv v investytsiini resursy bankiv* [The problem of transformation of organizes savings of households in investment resources of banks]. *Science Bulletin of Uzhhorod University*, 2 (48), 278-285.
7. Kvasha, S. M., Kvasha, K. S. (2013) *Stan ta tendentsii rozvytku silskoho hospodarstva krain-chleniv Yevropeiskoho Soiuzu* [State and tendencies of development of agriculture of member states of the European Union]. Kyiv : NSC IAE.
8. Kizyma, T. (2010) *Zaoshchadzhennia domashnikh hospodarstv: sutnisno-teoretichni ta klasyfikatsiini aspekty* [Savings of households: Substantive, theoretical and classification aspects]. *Formation of market relations in Ukraine*, 10, 200-206.

9. Kizyma, T. (2013) Zaoshchadzhennia domohospodarstv: svitovi dosvid i vitchyzniani realii [Household savings: world experience and domestic realities]. *Innovative economy*, 7 (45), 171-176.
10. Lypych L.H., Mostenets S.V. (2014) Shchodo pytannia otsinky efektyvnosti upravlinnia dokhodamy ta vytratamy vitchyznianskykh domohospodarstv [On the issue of assessing the efficiency of managing incomes and expenditures of domestic households]. *Science Bulletin of Kherson State University*, 9, 162-166.
11. Odintsova T.M. (2014) Zaoshchadzhennia naselennia yak dzherelo investytsiinykh resursiv ukrainskoi ekonomiky [Savings of the population as a source of investment resources of the Ukrainian economy]. *BUSINESSINFORM*, 7, 89-92.
12. Pavliuk, T.I., Urbanovych V.A. (2016) Analiz dynamiky ta struktury zaoshchadzen naselennia Ukrainy [Analysis of dynamics and structure of savings of the population of Ukraine]. *Scientific review*, 9 (30), 43-57.
13. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy u 2015 rotsi (za danyimi vybirkovoho obstezhennia umov zhyttia domohospodarstv Ukrainy): Statystychnyi zbirnyk [Costs and resources of households in Ukraine in 2015 (according to the sample survey of living conditions of households of Ukraine): Statistical Yearbook] (2016) Kyiv, State Statistics Service of Ukraine.
14. Nikitina, I. M. (Ed.) (2017) Dokhody ta vytraty naselennia u 2015 rotsi. Statystychnyi zbirnyk [Household income and expenditure in 2015. Statistical Yearbook]. Kyiv, State Statistics Service of Ukraine.
15. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>
16. Global Competitiveness Report 2015-2016. World Economic Forum. Retrieved from <http://www.slideshare.net/andrewwilliamsjr/global-competitiveness-report-20152016-world-economic-forum>
17. Opytuvannia z metoiu otsinky rivnia znan ukrainskykh spozhyvachiv shchodo systemy harantuvannia vkladiv fizychnykh osib / Zvit za rezultatamy doslidzhennia, 2015 rik [Poll to assess the level of knowledge of Ukrainian consumers regarding the system of guarantees for individuals' deposits / Report on research results, 2015]. Retrieved from www.fg.gov.ua
18. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua>
19. World Development Indicators (WDI) & Global Development Finance (GDF) // The World Bank. Retrieved from : <http://databank.worldbank.org/ddp/home.do.4>